

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ (คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล 4) เพื่อทดสอบรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล 5) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ อบต. ไปใช้

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) จึงได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล สามปี (2549 – 2551)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองรูปแบบ การจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย มีรายละเอียดในการดำเนินงาน จำแนกตามขั้นตอนของการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาสภาพและปัญหา ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง

จุดมุ่งหมาย	ข้อมูลที่ศึกษา	วิธีการศึกษา	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เป้าหมายที่ต้องการ
1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (2549-2551)	1. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผน	1. ศึกษาเอกสารตำรา	1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล	1. เพื่อให้การดำเนินการวิจัยจัดเก็บข้อมูลเป็นไปตามขั้นตอน
2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผน	2. บริบทของจังหวัดอ่างทองและอบต.ในจังหวัดอ่างทอง	2. ออกแบบสอบถามในการสำรวจสภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผน	2. ประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บข้อมูล	2. เพื่อให้ได้ผลการศึกษาสภาพการจัดทำแผนพัฒนาอบต.ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ
3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผน	3. ทฤษฎีหลักการการมีส่วนร่วม	3. ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญภาค (IOC)	3. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล	3. เพื่อให้ได้ผลการศึกษาสภาพการจัดทำแผนพัฒนาอบต.ของจังหวัดอ่างทอง
		4. นำแบบสอบถามไปสำรวจจัดเก็บข้อมูล	4. นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล	
			5. นำเสนอข้อมูลที่ได้	

ภาพ 11 สภาพและปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง

ศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

3.1.1 การศึกษาบริบทของจังหวัดอ่างทอง และบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง

1) ศึกษาบริบททั่วไปของจังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นจังหวัดขนาดเล็ก มีกรปกครองประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอป่าโมก, อำเภอแสวงหา, อำเภอโพธิ์ทอง, อำเภอเมือง, อำเภอวิเศษชัยชาญ, อำเภอสามโก้ และอำเภอไชโย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล 50 แห่ง ส่วนใหญ่เป็น อบต.ขนาดเล็ก และขนาดกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรมีฐานะยากจน และได้ศึกษาบริบทในภาพรวม ด้านอื่นๆ ของจังหวัดอ่างทอง

2) การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแผนสามปี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำแผนพัฒนาองค์ปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2548 เอกสารวิชาการ ข้อมูลของจังหวัดอ่างทอง ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง ศึกษาแนวคิดและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา

1) ผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง 50 อบต. จำนวน 200 คน

2) ผู้ให้ข้อมูล ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 50 แห่ง จำนวน 50 คน 2) รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 50 แห่ง ๆ ละ 2 คน จำนวน 100 คน 3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 50 แห่ง จำนวน 50 คน รวมจำนวน 200 คน

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 50 แห่งนี้เป็นแบบสอบถามขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการจัดทำแผนพัฒนาองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม สภาพทั่วไปในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดอ่างทอง แบบสอบถามนี้ สอบถามเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 4 ขั้นตอนตามแนวปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยปี 2548 คือขั้นการเตรียมการในการจัดทำแผน

ขั้นการจัดทำร่างแผน ขั้นการเสนอร่างแผนและขั้นการติดตาม ประเมินผล การนำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ สำหรับแบบสอบถามขั้นตอนของการพัฒนาแผนประเด็นคำถามแต่ละประเด็นมีคำตอบเป็นแบบสองตัวเลือกคือ ปฏิบัติหรือไม่ได้ปฏิบัติมีประเด็นคำถามทั้งหมด 31 ประเด็น

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เกี่ยวกับสภาพการจัดทำแผนและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 6 ระดับคือ

ระดับมากที่สุด หมายถึง ประชาชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 80 ขึ้นไป

ระดับมาก หมายถึง ประชาชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 70 - 79

ระดับปานกลาง หมายถึง ประชาชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 60 - 69

ระดับน้อย หมายถึง ประชาชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลร้อยละ 50 - 59

ระดับน้อยที่สุด หมายถึง ประชาชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลต่ำกว่าร้อยละ 50 - 1

ระดับไม่มีเลย หมายถึง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล (เป็นคำถามปลายเปิด)

2) การตรวจสอบเครื่องมือในการพัฒนาแบบสอบถามมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามมีดังนี้

(1) ขั้นศึกษาเอกสาร

ก. ศึกษาขั้นศึกษาเอกสารหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ

ข. กรอบแนวคิดในการวิจัยและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548

(2) พัฒนาแบบสอบถาม

ก. ร่างเครื่องมือในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้คำแนะนำ

ข. นำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษาและคำดัชนี ความสอดคล้อง (Item objective Congruence)

ค. หาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยนำเครื่องมือที่ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective Congruence : IOC) โดยได้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.6-1.0 แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ง. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงและทดลองใช้กับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมถูกต้องของแบบสอบถามนำมาปรับปรุงและนำไปใช้จริง โดยนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้เข้ามาแก้ไขปรับปรุง แล้วนำมาจัดพิมพ์ นำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1) ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือนำประสานงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามให้ อบต. ในจังหวัดอ่างทอง

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล

4) แบบสอบถามที่ส่งทั้งหมด จำนวน 200 ฉบับ ได้รับคืน 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

2) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (2549-2551) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย 2548 ว่าด้วย การจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี (2549-2551) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย 2548 ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ย

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลตามกรอบแนวความคิดการมีส่วนร่วมของจอห์น เอ็ม โคเฮน และนอร์แมน ที อัฟฮอฟ (John M. Cohen and Norman T. Uphoff) 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (การดำเนินการ) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

การศึกษาโดยใช้มาตรวัดแบบสากล ซึ่งประกอบด้วย 6 ระดับตัวเลือก กำหนดให้คะแนนกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด กำหนดให้คะแนน 5 คะแนน ระดับการมีส่วนร่วมมาก กำหนดให้คะแนน 4 คะแนน ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง กำหนดให้คะแนน 3 คะแนน ระดับการมีส่วนร่วมน้อย กำหนดให้คะแนน 2 คะแนน ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด กำหนดให้คะแนน 1 คะแนน ระดับการไม่มีส่วนร่วมเลยให้คะแนน 0 คะแนน

เกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (อบต.) โดยวิธีการคำนวณจากสูตร การหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted mean score) (บุญชม ศรีสาอาด, 2535, หน้า 36)

$$WMS = \frac{5F_5 + 4F_4 + 3F_3 + 2F_2 + 1F_1 + 0F_0}{TNR}$$

โดยกำหนดให้

WMS	=	ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
F ₅	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่ามีส่วนร่วมมากที่สุด
F ₄	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่ามีส่วนร่วมมาก
F ₃	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่ามีส่วนร่วมปานกลาง
F ₂	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่ามีส่วนร่วมน้อย
F ₁	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่ามีส่วนร่วมน้อยที่สุด
F ₀	=	จำนวนผู้ตอบที่ตอบว่าไม่มีส่วนร่วม
TRN	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

เกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (อบต.)

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	4.50 – 5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	3.50 – 4.49	มีส่วนร่วมมาก
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	2.50 – 3.49	มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	1.50 – 2.49	มีส่วนร่วมน้อย

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 1.49 มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

4) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล สามปี (2549-2551) โดยใช้คำถามปลายเปิดถามถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอะไรบ้าง หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และเรียงลำดับรวบรวมเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา

3.1.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ใช้อธิบายข้อมูลตามประเด็น ผู้ตอบแบบสอบถามตามเกณฑ์ระดับของการมีส่วนร่วม ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ในการหาค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในแต่ละประเด็นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล ผลจากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพที่เป็นจริงของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดอ่างทองมีปัญหาความจำเป็นอย่างไรที่ต้องพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนกระบวนการวางแผนที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดอ่างทอง นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการวางแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

3.2 ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

จุดมุ่งหมาย	ข้อมูลที่ศึกษา	วิธีการศึกษา	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เป้าหมายที่ต้องการ
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา (การศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2)	1. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา อบต.	สนทนากลุ่ม (Focus group) ประกอบด้วย - เตรียมการ กำหนด กลุ่มเป้าหมาย จับฉลาก	บันทึกข้อมูลในแบบรวบรวมผลจากการสนทนากลุ่ม รวบรวมประเด็นปัจจัยของการมีส่วนร่วมข้อมูล สัมภาษณ์ จัดระบบประมวลผลเป็นข้อสรุป	เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนา อบต.
2. เพื่อประเด็นปัจจัยข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน	2. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยของการมีส่วนร่วม	ตัวแทน อบต. - ประธานงาน อบต. กำหนดงาน เสนอสถานที่ จัดสนทนากลุ่ม		

ภาพ 12 ปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

โดยผู้วิจัยใช้ 7 อบต. ที่ได้จากการจับฉลากที่เป็นตัวแทนอำเภอละ 1 อบต. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา อบต. ประกอบด้วย อบต. เอกราช อำเภอป่าโมก อบต.สีบัวทอง อำเภอแสวงหา อบต.โคกพุทธา อำเภอโพธิ์ทอง อบต.หัวไร่ อำเภอเมือง อบต.ไร่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ อบต.อบทม อำเภอสามโก้ และอบต.ชัยฤทธิ์ อำเภอไชโย

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา

1) ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษามี 2 กลุ่มคือ ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการ ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกเจ้าหน้าที่ อบต.ละ 6 คน รวม 7 อบต. จำนวน 42 คน และผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ แกนนำชุมชน ประธานกองทุน ประธานกลุ่มอาชีพ อสม. และผู้มีจิตอาสา อบต.ละ 7 คน 7 อบต. จำนวน 42 คน รวม 84 คน

2) ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 7 อบต. 7 คน รององค์การบริหารส่วนตำบล 7 อบต. 7 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 7 อบต. 7 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 7 อบต. 7 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 7 อบต. 7 คน กำนัน 7 อบต. 7 คน ผู้ใหญ่บ้าน 7 อบต. 7 คน รวม จำนวน 42 คน และผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ 7 อบต. ประกอบด้วย อสม. ตัวแทนกลุ่มอาชีพ ประธานกองทุน ผู้มีจิตอาสาและอื่นๆ 7 อบต.ละ 6 คน จำนวน 42 คน รวมจำนวน 84 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1) ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยรวบรวมผลจากการสนทนากลุ่มของผู้นำท้องถิ่น แกนนำชุมชนทั้ง 7 อบต.

2) ใช้คำถามเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่มโดย

1) ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงาน 7 อบต. ด้วยตนเอง ขอความร่วมมือนัดหมายจัดประชุม

2) ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูลกระดาษฟลิปชาร์ต

3) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group)

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมจัดหมวดหมู่แจกแจงความถี่

2) สรุประเด็นที่ได้ที่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 การพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

จุดมุ่งหมาย	แหล่งข้อมูล	วิธีดำเนินการ	เป้าหมายที่ต้องการ
<p>1. เพื่อรวบรวมผลจากการศึกษาบริบทของการจัดทำแผนพัฒนา อบต. ของจังหวัดอ่างทอง</p> <p>2. ศึกษาเอกสารตำรา รวบรวมผลการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง</p> <p>3. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการจัดทำแผนพัฒนา</p> <p>4. รวบรวมปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการ จัดทำแผนพัฒนา อบต.</p> <p>5. ศึกษาแผนพัฒนาอบต. ของกระทรวงมหาดไทย ศึกษาสังเคราะห์แผน ชุมชนต้นแบบ</p> <p>6. ได้แนวทางในการ พัฒนารูปแบบการจัดทำ แผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ อบต.</p>	<p>1. ระเบียบ กระทรวงมหาดไทย 2548 ว่าด้วย การจัด องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น</p> <p>2. ทฤษฎีความรู้วิชาการ ในเรื่องการมีส่วนร่วม</p> <p>- บุญชม ศรีสะอาด (2535)</p> <p>- โกวิท พวงงาม (2542)</p> <p>- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536)</p> <p>- John m Cohen and Norman J uphoff</p> <p>3. ตำราผลงานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง</p> <p>4. ผลการศึกษาวิจัย สภาพปัญหาการจัดทำ แผนปัจจัยสนับสนุนให้ ชุมชนมีส่วนร่วม</p> <p>5. แผนชุมชนต้นแบบ และแผนพัฒนา อบต.</p> <p>6. นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>1. ศึกษาระเบียบในการจัดทำ แผนพัฒนา อบต.ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย</p> <p>2. ศึกษาตำรา ผลงานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง</p> <p>3. รวบรวมประเด็นที่ได้จาก การศึกษาการจัดทำ แผนพัฒนา อบต.ในจังหวัด อ่างทอง สภาพปัญหาอุปสรรค ระบุการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดทำ แผนพัฒนา อบต.ในจังหวัด อ่างทอง</p> <p>4. ปัจจัยที่สนับสนุนให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนา อบต. นำมา วิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกับ</p> <p>5. สังเคราะห์แผนชุมชน ต้นแบบ</p> <p>6. ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข โดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>1. นำรูปแบบที่ได้จาก การสังเคราะห์ชุมชน ต้นแบบให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ</p> <p>2. ได้รูปแบบการจัดทำ แผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม</p> <p>3. นำรูปแบบการจัดทำ แผนแบบมีส่วนร่วมไป ทดลอง</p>

ภาพ 13 พัฒนารูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.3.1 ศึกษาตำรา เอกสารวิชาการ ผลงานการวิจัยของนักวิชาการ

3.3.2 นำผลการวิจัยสภาพปัญหาการจัดทำแผนพัฒนา อบต.และปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา อบต. นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกับ ก

3.3.3 สังเคราะห์การจัดทำแผนชุมชนต้นแบบของนักวิชาการ องค์กรชุมชน 27 แห่ง โดยนำมาใส่ตาราง ศึกษาประเด็นความสอดคล้องแต่ละแบบ กำหนดเป็นขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

3.3.4 การตรวจสอบคุณภาพของแผนพัฒนา อบต.แบบมีส่วนร่วมโดยนักวิชาการ นักพัฒนา และการปรับปรุงแก้ไขดำเนินการ โดย

1) กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการวิพากษ์ตรวจสอบ ร่างรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

2) ทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ประธานงาน ชิงเงว้ตฤประสงค์ในการจัดวิพากษ์ร่างแผนพัฒนา อบต.แบบมีส่วนร่วม

3) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักพัฒนาชุมชนมีรายนามดังนี้

(1) กำนันสุรินทร์ นิลเลิศ กำนันตำบลบางเจ้าฉ่า ตำบลดีเด่นในการพัฒนาเป็นต้นแบบของการวางแผนชุมชน อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

(2) ผู้ใหญ่โชคชัย สัมประดิษฐ์ ผู้ใหญ่บ้านตำบลหนองกลางดง กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หมู่บ้านดีเด่นต้นแบบการพัฒนาโดยใช้แผนชุมชน

(3) ผู้ใหญ่ประวิทย์ จันทวร ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ด้านการพัฒนาชุมชนหลายสาขา หมู่ 2 ตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

(4) นายประมวล มุ่งมาตร นักพัฒนาชุมชนดีเด่น ตำแหน่งพัฒนาการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

(5) นางจินตนา ผ่องพุฒิ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลได้รับรางวัล อบต.ธรรมาภิบาลดีเด่น 4 ปีซ้อน

(6) นายชลอ พงษ์ชูบ นักพัฒนาชุมชนดีเด่น ตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชนระดับ 8 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง

(7) นางอัญชิสา อยู่สบาย หัวหน้าสถานีอนามัยราชสถิตย์ เจ้าหน้าที่อนามัยดีเด่นหลายสาขา ตำแหน่งหัวหน้าสถานีอนามัยระดับ 6 ตำบลราชสถิตย์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ที่เชิญเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ คือ

(1) เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศ เป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำในด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

(2) เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นในด้านการวางแผนชุมชน และแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

(3) เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในระดับประเทศในด้านการบริหารจัดการองค์กรท้องถิ่นดีเด่น และได้รับรางวัลดีเด่นด้านต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน

4) ดำเนินการจัดประชุม วิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักพัฒนา วิทยากร (เสนอความเห็นโดยนำร่างรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ได้จากการศึกษาโครงการ งานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิจัยสภาพปัญหาในการจัดทำแผน ปัจจัยที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการตรวจสอบ

5) นำข้อเสนอแนะคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปใช้ปรับปรุงแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลได้รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ อบต. 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเตรียมทีมงาน 2) ภารกิจเวทีการเรียนรู้จุดประกายความคิด 3) การสำรวจรวบรวมข้อมูล 4) ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพชุมชน 5) ขึ้นยกร่างแผน 6) ประชาพิจารณ์แผนและได้แผนพัฒนา อบต. 7) นำแผนไปปฏิบัติติดตามประเมินผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

3.4 ทดลองรูปแบบการทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

จุดมุ่งหมาย	แหล่งข้อมูล	วิธีดำเนินการ	การตรวจสอบ	เป้าหมายที่ต้องการ
1. เพื่อนำรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนา อบต.แบบมีส่วนร่วม นำไปทดลอง	รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ อบต. 7 ขั้นตอนประกอบด้วย 1. การเตรียมทีมงาน 2. เวทีการเรียนรู้ 3. สสำรวจรวบรวมข้อมูล	การดำเนินการ 1. ขั้นเตรียมการ - ประชุมผู้นำท้องถิ่น - คัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผน - ประสานงานวิทยากร กระบวนการ - กำหนดวันเวลาสถานที่ในการดำเนินการ 2. เวทีการเรียนรู้	หลังจากดำเนินการทดลองรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนา อบต.แบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการ	1. รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของ อบต. 7 ขั้นตอนได้มีการนำไปปฏิบัติ 2. ได้รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนา อบต.แบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อต้องการทราบผลในการดำเนินการทดลองรูปแบบ 3. เพื่อนำผลที่ได้จากการดำเนินการ รายงานผลที่ได้พร้อมข้อเสนอแนะ	4. วิเคราะห์ข้อมูล 5. ยกร่างแผน 6. ประชาพิจารณ์แผนและได้แผนพัฒนา อบต. 7. นำแผนไปปฏิบัติและติดตามประเมินผล	- ประชุมให้ความรู้ในการจัดทำแผน - เทคนิคการเรียนรู้ FSC - ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ 3. สสำรวจรวบรวมข้อมูล จปฐ. กชช.2ค มอบหมายชุมชนจัดเก็บข้อมูลบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน 4. วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลที่ได้นำเสนอชุมชนวางแผนโครงการในการแก้ปัญหา	1. จัดสนทนากลุ่ม - ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น - ตัวแทนแกนนำชุมชน 2. สัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นและแกนนำชุมชนถึงผลที่ได้รับจากการจัดทำแผนพัฒนา อบต.	3. นำผลจากการดำเนินการเขียนรายงานนำเสนอในรูปแบบของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ พร้อมข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมาย	แหล่งข้อมูล	วิธีดำเนินการ	การตรวจสอบ	เป้าหมายที่ต้องการ
		5. ยกร่างแผน - แผนพัฒนาหมู่บ้าน - แผนพัฒนาตำบล ประกอบด้วย แผนประชาชน ทำเอง ประชาชนทำร่วมกับ หน่วยงานและแผน อบต. ดำเนินการ 6. ประชาพิจารณ์แผนและ ได้แผนพัฒนา อบต. - นำแผน อบต.ที่ยกร่าง จัด เวทีประชาคม ประกอบด้วย คณะกรรมการจัดทำ แผนพัฒนา อบต.ผู้นำ ท้องถิ่น แกนนำชุมชนและ ประชาชน แสดงความ คิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ ลงมติ 7. นำแผนไปปฏิบัติติดตาม ประเมินผล โดยแต่งตั้ง คณะกรรมการติดตาม ประเมินผล		

ภาพ 14 ทดลองรูปแบบ การจัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการตามรูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมทั้ง
 ๒ ขั้นตอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาทดลองโดยใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ อำเภอลำปาง
 จังหวัดลำปาง โดยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวิธีการพิจารณาจากพัฒนาการ
 ที่ผ่านมามีในพื้นที่นั้นต้องไม่เคยได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน ซึ่งนอกจากนั้นผู้นำท้องถิ่น
 แกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันมีความสนใจให้ความสำคัญในการศึกษาวิจัยในเรื่องการจัดทำ
 แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมและมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จใน

การจัดทำแผน เช่น ทำเลที่ตั้ง มีทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง มีอาชีพของชุมชนหลากหลาย ทั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน มีทุนด้านประเพณีวัฒนธรรมที่วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุมีปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

3.4.1 ขั้นตอนในการดำเนินงานทดลองใช้แผน

ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำแผนโดยสรุปมีดังนี้

1) ขั้นการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนา อปต.แบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิตย์ ผู้วิจัยใช้ดำเนินการดังนี้

(1) ประสานงานจัดประชุมผู้นำท้องถิ่น ขอความร่วมมือในการศึกษาวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ

(2) กำหนดนัดหมายวันเวลา สถานที่ในการจัดประชุมผู้บริหารเจ้าหน้าที่ อปต. สมาชิก อปต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

(3) รายชื่อบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย นายก อปต. รองนายก อปต. ปลัด อปต. สมาชิก อปต. 7 หมู่ ๆ ละ 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน 7 หมู่ ๆ ละ 1 คน รวมทั้งหมด 25 คน

(4) ประสานงานรายชื่อคณะกรรมการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน หมู่ละ 7-10 คน รวม 7 หมู่ ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อปต. และกรรมการหมู่บ้าน โดยคัดเลือกจากคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้มีจิตอาสาแต่ละหมู่ ได้แก่ หมู่ 1 จำนวน 8 คน หมู่ 2 จำนวน 9 คน หมู่ 3 จำนวน 7 คน หมู่ 4 จำนวน 9 คน หมู่ 5 จำนวน 8 คน หมู่ 6 จำนวน 9 คน และหมู่ 7 จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 60 คน

(5) ติดต่อประสานงานวิทยากรกระบวนการเพื่อจัดประชุมให้ความรู้แก่คณะกรรมการจัดทำแผน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถแนะนำให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย นายประมวล มุ่งมาตร พัฒนาการจังหวัดอ่างทอง นายชะลอ พงษ์ชูบน นักวิชาการพัฒนาชุมชนจังหวัดอ่างทอง นางอัญชิสา อยู่สบาย หัวหน้าสถานีอนามัยราชสถิตย์ และ นายโชคชัย ลิ้มประดิษฐ์ ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น หมู่บ้านหนองกลางดง กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2) ขั้นจัดเวทีการเรียนรู้จุดประกายความคิด

ขั้นตอนการจัดเวทีการเรียนรู้จุดประกายความคิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

(1) ติดต่อประสานงานผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายก อปต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดนัดหมายวันเวลา สถานที่ในการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นและคณะกรรมการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน

(2) กำหนดวัน เวลา และสถานที่ ผู้วิจัยได้ จัดประชุมให้ความรู้แก่คณะกรรมการจัดทำแผน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผน เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำชุมชนขยายผลในลักษณะของวิทยากรกระบวนการ โดยได้ประสานงานขออนุญาตใช้หอประชุมโรงเรียนราชสถิตย์วิทยาเป็นสถานที่ในการประชุม

(3) ประสานงานวันเปิดการประชุมอบรม โดยเชิญกำนันของตำบลราชสถิตย์ กล่าวรายงาน และนายก อบต.ราชสถิตย์ กล่าวเปิดงาน

(4) ประสานงานวิทยากรกระบวนการ กำหนดเนื้อหาตารางในการเรียนรู้

(5) จัดเวทีการเรียนรู้ ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างเวทีการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึงจึงได้มีการประสานงานผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการจัดทำแผนระดับหมู่บ้าน นัดหมายการจัดเวทีการเรียนรู้ 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 ครั้ง

กิจกรรม

(1) จัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในนโยบายอยู่ดีมีสุข สร้างความเข้าใจกระบวนการแผนชุมชนแนวคิด วิธีการ ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน ประมวลภาพชุมชน

(2) ศึกษาดูงาน 2 ครั้ง วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำแผนและการพัฒนาชุมชน

ครั้งที่ 1 ณ บ้านหนองกลางดง ตำบลศาลาลอย กิ่งอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากบ้านหนองกลางดง มีประสบการณ์ และบทเรียนในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยมีสภาผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการประชาสังคม นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยมีผู้ใหญ่ใจดีช่วย ค้ำประคอง และทีมงาน บรรยายให้ความรู้

ครั้งที่ 2 ศึกษาดูงานนอกสถานที่ ณ บ้านยางทอง ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เหตุผลที่เลือกดูงานที่บ้านยางทอง เนื่องจากอยู่ในจังหวัดเดียวกันมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรม คล้ายคลึงกันอยู่ในเขตภาคกลางเหมือนกัน โดยมีประสบการณ์และบทเรียนจากการพัฒนาโดยใช้ทุนทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ เครื่องจักสาน โดยใช้ผู้นำระดับหมู่บ้านเป็นแกนนำในการพัฒนา และใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง เป็นแนวทางในการพัฒนา และใช้ข้อมูลจากการจัดเก็บบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน เป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ปัญหา โดยมีกำนันสุรินทร์ นิลเลิศ และทีมงานบรรยายให้ความรู้

3) การสำรวจและรวบรวมข้อมูลและปัญหา โดยจัดเวทีประชุมสัมมนาแกนนำชุมชน หลังจากกลับจากการศึกษาดูงาน ผู้วิจัยและวิทยากร ประชุมปรึกษาหารือในการจัดทำแบบสำรวจรายรับรายจ่ายครัวเรือน ซึ่งปรับปรุงจากแบบสำรวจของสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมแบบสำรวจของหมู่บ้านหนองกลางดง และแบบสำรวจของบ้านยางทอง นำมาเป็นต้นแบบและปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทของตำบลราชสถิตย์ โดยนำมาให้ผู้นำชุมชนตำบลราชสถิตย์ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไขสำหรับนำมาใช้เก็บข้อมูลรายรับรายจ่ายครัวเรือนในพื้นที่ตำบลราชสถิตย์ มอบหมายรับผิดชอบจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

กิจกรรม

(1) เผยแพร่ความคิดและความสำคัญของการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน

(2) จัดทำแบบสำรวจ บัญชีรายรับรายจ่ายและความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเพื่อนำไปใช้ในการวางแผน

(3) นำข้อมูลจากการสำรวจบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนของชุมชนต้นแบบที่นำมาใช้ในการวางแผน

4) ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินศักยภาพของชุมชน โดยจัดเวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้าน โดยประชุมผู้นำและแกนนำชุมชน รวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำเสนอข้อมูลจากการจัดเก็บบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนร่วมกันวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรม

(1) รวบรวมคณะกรรมการจัดทำแผนแต่ละหมู่บ้าน

(2) นำเสนอข้อมูลจากการจัดเก็บบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหา

(3) วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหาชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม จากข้อมูลจัดเก็บบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือน

(4) กำหนดเป็นโครงการกิจกรรม และจัดทำแผนชุมชนระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วยโครงการชุมชนทำเอง ชุมชนทำร่วม และของบประมาณ

(5) ยกร่างแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน

5) ขึ้นยกร่างแผน โดยจัดเวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้าน โดยเชิญคณะกรรมการจัดทำแผนทุกหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมแผนระดับหมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้าน เป็นแผนระดับตำบล โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรม

(1) จัดเวทีชาวบ้านระดับหมู่บ้าน โดยเชิญคณะกรรมการจัดทำแผน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องร่วมจัดทำแผนแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์แผนระดับหมู่บ้าน หลังผ่านความเห็นชอบ ซึ่งรวบรวมเป็นแผนระดับตำบล

(2) ขอความเห็นชอบ เพื่อให้แผนผ่านฉันทานุมัติ

(3) กำหนดรายละเอียดของแผน โครงการในลักษณะชุมชนทำเอง ชุมชนทำร่วม และชุมชนของบประมาณ

6) ขั้นตอนเปิดเวทีประชาพิจารณ์แผนและได้แผนพัฒนา อบต. ในระดับตำบล โดยเชิญชวนผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ที่เกี่ยวข้อง และชาวบ้านทุกหมู่บ้านร่วมประชาพิจารณ์แผนระดับตำบล และผลักดันแผนชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรม

(1) เตรียมการโดยกำหนดวันเวลาสถานที่ และประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่กระทรวงหลักเชิญวิทยากร คณะกรรมการจัดทำแผนและชุมชน

(2) เตรียมการประชาพิจารณ์แผนประเด็นเนื้อหา ปัญหาของชุมชน ความสำคัญของโครงการ กิจกรรม ผลกระทบของโครงการประโยชน์ที่ได้

(3) ดำเนินการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนในระดับตำบลลงมติปรับแผนได้แผนพัฒนา อบต. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของคนในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล

7) ชี้นำแผนไปปฏิบัติและติดตามประเมินผลตามแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามแผนทำเป็นรูปธรรม จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม 2 คณะ ประกอบด้วย

(1) คณะกรรมการติดตามแผนพัฒนาชุมชนระดับหมู่บ้านและแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประสานแผนพัฒนา อบต. ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล และประสานแผนขอการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(2) คณะกรรมการติดตามแผนพัฒนา อบต. ในระดับหมู่บ้านและตำบล โดยเฉพาะโครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินโครงการได้เอง